

Petrit Imami, *Srbi i Albanci kroz vekove*, Beograd (Samizdat Free B92), 2000, 558 str. (drugo, dopunjeno izdanje)

U toku dugogodišnje kosovske krize nastalo je obilje knjiga i članaka o kosovskom problemu. Malo je, pak, knjiga koje daju sveobuhvatan pregled srpsko-albanskih odnosa kroz vekove, a i one, po pravilu, sadrže koliko vrlina, toliko i mana. Ono što je posebna retkost za srpsku čitalačku publiku je mogućnost da pročita povest međusobnih odnosa iz pera jednog Albanca. Iako istorijska istina ne može imati nacionalni predznak, potrebno je imati u vidu da pripadnici različitih nacija često imaju različito viđenje određenih problema. Srpskoj stručnoj, ali i široj čitalačkoj publici stavovi albanskih istoričara su postali teško dostupni: albanski kolege već duže vremena ne objavljuju u jugoslovenskim časopisima, a do stranih publikacija u kojima na svetskim jezicima objavljuju svoje radove, je iz poznatih razloga, teško doći. Zato treba pozdraviti inicijativu izdavača da srpskoj javnosti predstavi delo jednog albanskog autora o celokupnim srpsko-albanskim odnosima. činjenica da je knjiga za dve godine doživela dva izdanja svedoči o tome da kod publike postoji potreba za jednom ovakvom monografijom.

Zanimljiva je, pri ome, ličnost autora, rođenog u Prizrenu a školovanog u Beogradu. Po obrazovanju on uopšte nije istoričar, već profesor filmskog i TV scenarija na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu. Nije redak slučaj da se ljudi izvan istoričarskog esnafa odvažavaju da pišu velike sinteze pred kojima profesionalni istoričari često prezaju, ne samo zbog

obima materijala koji je za takav poduhvat potrebno savladati. Uprkos tome, ishod takvih nastojanja ponekad bude uspešan ili bar podsticajan za dalja istraživanja i diskusije. Na žalost, pokazalo se da Petrit Imami nije uspeo da prevaziđe nedostatak profesionalnog školovanja za jedan ovakav zadatak, što, naravno, ne znači da bi svaki istoričar-profesionalac napisao istoriografski bolje delo.

Knjiga je podeljena u tri, po obimu, vrlo nejednaka dela. Prvi (7-387 str.) nosi naslov *Susedske veze* i predstavlja ono što se u najužem, staromodnom, smislu podrazumeva pod istorijom, tj. događajnicu začinjenu etnografskim detaljima. Ovaj deo sadrži trideset pet kraćih poglavlja koja prikazuju istorijat međusobnih dodira od prvih početaka do kraja kosovskog rata 1999. godine. Posebnu pažnju u ovom delu privlače delovi koji govore o pretapanju delova jednog naroda u drugi i o orodavanju srednjovekovnih srpskih i albanskih porodica. Oni još jednom podsećaju da nema etnički „čistih” nacija (a posebno ne dinastija) i da je etnogeneza proces bez kraja.

Drugi deo, *Kulturne veze*, (str. 391-457) sadrži dvanaest poglavlja koja razmatraju kulturne dodire dva naroda: od međusobnih jezičkih i običajnih pozajmica preko prevodilačke aktivnosti, kulturnog razvoja Albanaca u Jugoslaviji i institucionalne (međudržavne) saradnje, do praktično potpunog prekida svih vidova kulturne saradnje 1990-ih godina. Jedno od poglavlja rezimira pisanje srp-

skih autora o Albancima, ali je šteta što ono ne sadrži i deo u kome bi bilo prikazano pisanje albanskih autora o Srbima jer bi to za srpsku čitalačku publiku bilo posebno zanimljivo.

Treći deo predstavlja dodatak (str. 461-504) u kome se uz dosta digresija govori o etnonimu Albanac, šiptar, Arnaut itd., zatim o raznim izvedenicama iz ovih pojmova, kao i o (navodno) albanskom poreklu Karađorđa. Pored toga, dodatak sadrži i hronološki spisak ljudi koji su vladali Albancima, Srbima i Kosovom (str. 505-520) (pri čemu su Iliri i njihovi vladari bez ograde svrstani u Albance). Potom sledi velik broj istorijskih karti preuzetih iz ranijih (uglavnom jugoslovenskih) dela (str. 521-544) i impresivna bibliografija (str. 545-556) radova na srpskohrvatskom i albanskom jeziku, u kojoj ipak nedostaje priličan broj relevantnih dela na svetskim jezicima (od kojih su navedena samo četiri i to ne najznačajnija).

Knjiga Petrita Imamija je hvale vredan pokušaj da se celovito i uglavnom objektivno prikažu odnosi dva naroda od najstarijih vremena do danas. Autor s pravom ove odnose ne vidi samo kao sukobljavanje, već ukazuje i na primere saradnje i kulturne razmene. Na žalost, uprkos zaista zadivljujućem znanju na osnovu ogromne iščitane literature, Imamiju nije pošlo za rukom da napiše knjigu koja bi bila standardno delo za celovit pregled srpsko-albanskih odnosa. Rad ne sadrži

nova arhivska istraživanja (što za ovakvu vrstu sinteze i nije preterano važno), a autor nije pokazao niti veću kritičnost prema korišćenoj literaturi, niti analitičku sposobnost potrebnu radi objašnjenja mnogih fenomena, niti sintetički dar potreban za kontinuirano i zaokruženo izlaganje. Ovo su glavne mane ove knjige i zato ona uprkos dobroj nameri kako autora, tako i izdavača, nije više od jedne obimne kompilacije. Odsustvo naučnog aparata često onemogućava proveru navoda, ili dalje upućivanje zainteresovanog čitaoca.

Deo navedenih činjenica, uprkos svojoj zanimljivosti ili pikantnosti, nema mnogo veze sa temom knjige, a delu bi pravo mesto bilo u fusnotama. O nekim ne mnogo važnim detaljima se preopširno pripoveda (npr. o albanskom poreklu trenutnog trenera FK „Partizan“, aktuelnog vođe radikalnih srpskih nacionalista i mnogih drugih, ili o mnogobrojnim ženičbenim vezama srednjevekovne vlastele), dok, s druge strane, neki od ključnih momenata iz zajedničke istorije ostaju prekratko ispričani i potpuno nerazjašnjeni. Imami je majstor sitnog detalja, čije obilje, uz dobru volju autora, ovu knjigu za zainteresovaniju publiku ipak čine vrednom čitanja. Oni koji bi pak bez preteranog udubljenja želeli da steknu celovit i jasan uvid u problematiku, treba ipak da posegnu za nekom drugom knjigom.

Mr Zoran JANJETOVIĆ